

O mobbingu – doświadczenia Polaków

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Samopoczucie w pracy	1
Poczucie bycia szykanowanym	3
Szykany w miejscu pracy	6
Przypadki niewłaściwego traktowania – doświadczenia osobiste	8
Zgłaszanie przypadków niewłaściwego traktowania	12

W jednym z naszych ostatnich sondaży¹, po dziesięciu latach przerwy, powróciliśmy do problematyki mobbingu. O kwestię tę pytaliśmy na trzy sposoby. Po pierwsze zapytaliśmy badanych o osobiste doświadczanie szykan ze strony przełożonych lub innych współpracowników; po drugie zadaliśmy ogólne pytanie o ich występowanie w miejscu pracy ankietowanych; po trzecie pytaliśmy o konkretne przypadki niewłaściwego traktowania w pracy. Rejestrując odpowiedzi staraliśmy się uchwycić zróżnicowanie – czy szykany te występowały często czy też jedynie sporadycznie. Częste ich występowanie w większym stopniu koresponduje z definicją mobbingu, który w Kodeksie pracy określany jest jako: „działania lub zachowania dotyczące pracownika lub skierowane przeciwko pracownikowi, polegające na uporczywym i długotrwałym nękanii lub zastraszaniu pracownika, wywołujące u niego zaniżoną ocenę przydatności zawodowej, powodujące lub mające na celu poniżenie lub ośmieszenie pracownika, izolowanie go lub wyeliminowanie z zespołu współpracowników”². Pytania ankiety kierowane były do pracowników najemnych, a większość z nich dotyczyła ostatnich pięciu lat.

SAMOPOCZUCIE W PRACY

Ogromna większość pracowników deklaruje, że dobrze czują się w swoim miejscu pracy (85%), co ósmy, że ani dobrze ani źle (13%), a bardzo nieliczni – że źle (1%). W ciągu ostatniej dekady oceny te bardzo wyraźnie poprawiły się – przybyło ankietowanych, którzy dobrze czują się w swoim miejscu pracy (o 11 punktów procentowych, do 85%), a ubyło tych którzy czują średnio (o 8 punktów, do 13%) oraz źle (o 3 punkty, do 1%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (408) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

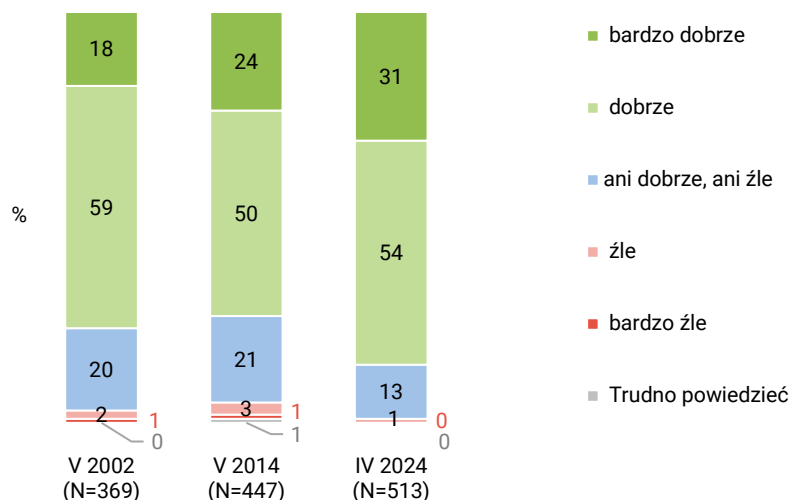
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 8 do 18 kwietnia 2024 roku na próbie liczącej 1079 osób (w tym: 63,8% metodą CAPI, 22,9% – CATI i 13,3% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

² Art. 94 (3) Kodeksu pracy.

RYS. 1. Jak, ogólnie rzecz biorąc, czuje się Pan(i) w swoim miejscu pracy?
Czy na ogół czuje się Pan(i) w pracy:

Z analizy zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że lepszym samopoczuciem w pracy charakteryzują się osoby dobrze oceniające warunki materialne swoich gospodarstw domowych (92% dobrze czujących się w pracy wśród zadowolonych z własnych warunków materialnych i 70% zadowolonych wśród źle i średnio oceniających warunki materialne swoich gospodarstw domowych).

Relatywnie niski odsetek dobrze czujących się w swoim miejscu pracy odnajdujemy wśród mieszkańców największych miast (78%), spośród których stosunkowo najwięcej czuje się w nim ani dobrze, ani źle (20%). Z kolei w grupach społeczno-zawodowych najwyższy odsetek dobrze czujących się w swoim miejscu pracy notujemy wśród średniego personelu, techników (94%).

Warto podkreślić, że wielkość zakładu pracy nie odgrywa w tym kontekście istotnej roli. Odsetki dobrze czujących się w swojej pracy są względnie niezależne od liczby osób tam pracujących.

TABELA 1

Wielkość zakładu pracy*	Jak, ogólnie rzecz biorąc, czuje się Pan(i) w swoim miejscu pracy? Czy na ogół czuje się Pan(i) w pracy:		
	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle
	w procentach		
Poniżej 10 pracujących	86	13	1
10–49 pracujących	88	10	2
50–249 pracujących	87	12	1
250 i więcej pracujących	85	13	2

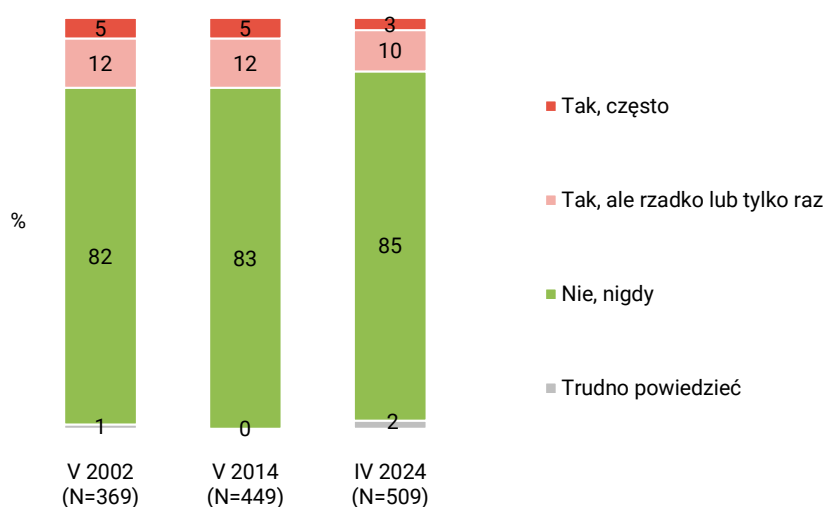
* Pytanie brzmiało: Ile osób pracuje w Pana(i) zakładzie pracy/firmie/instytucji łącznie z Panem(ią)? Jeżeli jest to przedsiębiorstwo wielozakładowe, proszę podać liczbę pracowników w zakładzie, w którym Pan(i) pracuje.

POCZUCIE BYCIA SZYKANOWANYM

Mniej więcej co ósmy pracownik (13%) deklaruje, że w ciągu ostatnich pięciu lat był szykanowany przez swojego przełożonego, w tym niewielu twierdzi, że działo się to często (3%). W ciągu ostatniej dekady odsetek pracujących deklarujących doświadczanie szykan ze strony swoich przełożonych trochę zmniejszył się (z 17% do 13%).

CBOS

RYS. 2. Czy w ciągu ostatnich pięciu lat zdarzyło się, że był(a) Pan(i) w pracy szykanowany(a) przez swojego kierownika lub kierowniczkę (przełożonego czy przełożoną), szefa?

Doświadczanie szykan ze strony przełożonych częściej deklarują kobiety niż mężczyźni (16% wobec 11%), młodszy pracownicy (18% pracujących w wieku 18-34 lata), mieszkańcy największych miast (27%), absolwenci wyższych uczelni (17%), badani o dochodach na osobę w gospodarstwie domowym wynoszących co najmniej 3000 zł (17%-18% w zależności od kategorii) oraz osoby mniej zadowolone z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych (18% wśród oceniających je średnio lub źle). W grupach społeczno-zawodowych trochę częściej niż pozostali o szykanowaniu przez szefów mówią: kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (16%) oraz pracownicy administracyjno-biurowi (15%). Biorąc pod uwagę sektor zatrudnienia można zauważyć, że nieco częściej niewłaściwego traktowania przez przełożonych doświadczają pracujący w instytucjach publicznych niż w sektorze prywatnym (17% wobec 14%). Uwzględniając natomiast wielkość zakładu pracy, można stwierdzić, że co szykanowaniu przez szefów częściej mówią pracujący w największych firmach – zatrudniających co najmniej 250 osób (19%), najrzadziej natomiast – pracujący w najmniejszych firmach – zatrudniających do 10 pracujących (5%).

TABELA 2

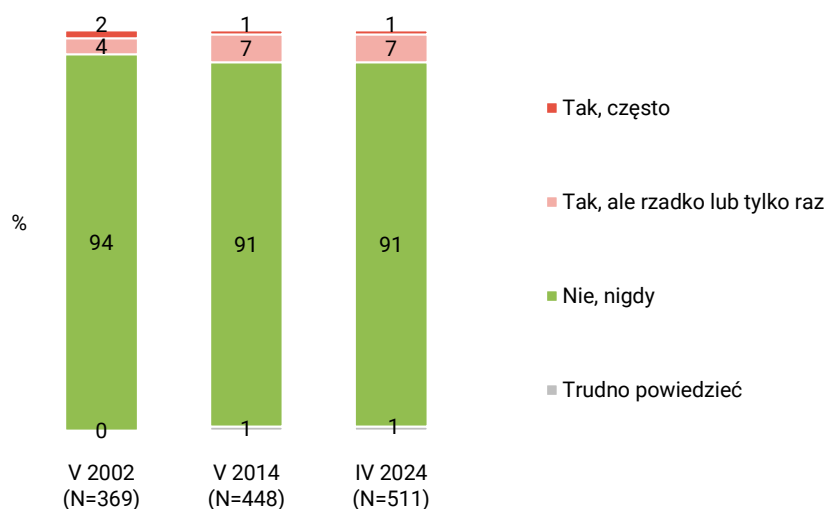
Wielkość zakładu pracy*	Czy w ciągu ostatnich pięciu lat zdarzyło się, że był(a) Pan(i) w pracy szykanowany przez swojego kierownika lub kierowniczkę (przełożonego czy przełożoną), szefa?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Poniżej 10 pracujących	5	93	2
10–49 pracujących	13	85	2
50–249 pracujących	13	87	1
250 i więcej pracujących	19	80	1

* Pytanie brzmiało: Ile osób pracuje w Pana(i) zakładzie pracy/firmie/instytucji łącznie z Panem(ią)? Jeżeli jest to przedsiębiorstwo wielozakładowe, proszę podać liczbę pracowników w zakładzie, w którym Pan(i) pracuje.

Szykany ze strony koleżanek i kolegów z pracy są rzadsze niż ze strony przełożonych. Co dwunasty pracownik deklaruje, że w ciągu ostatnich pięciu doświadczył ich ze strony swoich współpracowników (8%). Na podstawie odpowiedzi na to pytanie można przypuszczać, że skala mobbingu horyzontalnego – czyli ze strony pracowników na tym samym poziomie hierarchicznym – w ciągu ostatniej dekady nie zmieniła się.

CBOS

RYS. 3. Czy w ciągu ostatnich pięciu lat zdarzyło się, że był(a) Pan(i) w pracy szykanowany(a) przez koleżanki, kolegów, współpracowników?

Doświadczenie szykan ze strony współpracowników częściej niż pozostali deklarują mieszkańcy największych miast (11%), pracownicy sektora publicznego (16%), a biorąc pod uwagę wielkość zakładu pracy – pracujący w większych firmach zatrudniających 50 osób lub więcej (10%–13% w zależności od kategorii).

TABELA 3

Wielkość zakładu pracy*	Czy w ciągu ostatnich pięciu lat zdarzyło się, że był(a) Pan(i) w pracy szykanowany przez koleżanki, kolegów, współpracowników?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Poniżej 10 pracujących	1	97	2
10–49 pracujących	7	92	1
50–249 pracujących	13	88	0
250 i więcej pracujących	10	90	0

* Pytanie brzmiało: Ile osób pracuje w Pana(i) zakładzie pracy/firmie/instytucji łącznie z Panem(ią)? Jeżeli jest to przedsiębiorstwo wielozakładowe, proszę podać liczbę pracowników w zakładzie, w którym Pan(i) pracuje.

Uwzględniając odpowiedzi na te dwa pytania – o szykanowanie przez przełożonych i współpracowników – można stwierdzić, że blisko jedna piąta pracujących (18%) doświadczała tego typu traktowania w ciągu ostatnich pięciu lat, przy czym 4% doświadczało go często.

Respondentów, którzy zadeklarowali, że byli szykanowani przez swoich przełożonych lub koleżanki czy kolegów z pracy, zapytaliśmy, na czym to polegało.

CBOS

RYS. 4. Na czym to szykanowanie polegało?

ODPOWIEDZI NA PYTANIE OTWARTE BADANYCH, KTÓRZY ZADEKLAROWALI, ŻE BYLI SZYKANOWANI PRZEZ SWOICH PRZEŁOŻONYCH LUB KOLEŻANKI CZY KOLEGÓW Z PRACY (N=94)

Najczęściej w tym kontekście mówiono o ośmieszaniu, wyśmiewaniu, poniżaniu, lekceważeniu bądź obrażaniu oraz o zawracaniu się do nich podniesionym głosem, obrażaniu, „obgadywaniu” ich za plecami, o uszczypliwych żartach czy ogólnie o przemocu psychicznej (46%). Niemala część pytanym wśród szykan wymieniała podważanie ich kompetencji, niesprawiedliwie ocenianie ich pracy, permanentne wyrażanie przez szefów niezadowolenia z wykonywanej przez nich pracy (17%). Niektórzy deklarowali, że byli zmuszani do zadań wykraczających poza zakres ich obowiązków,

do nadgodzin, byli przeciążani obowiązkami i wymaganiami nieadekwatnymi do otrzymywanych zarobków (10%). Część mówiła generalnie o mobbingu (11%), a inni o dyskryminacji ze względu na takie cechy jak poglądy, pochodzenie czy też wygląd (5%). Niemala część badanych, którzy zadeklarowali, że doświadczyli szykan ze strony przełożonych lub współpracowników, odmówiła odpowiedzi na to pytanie (16%).

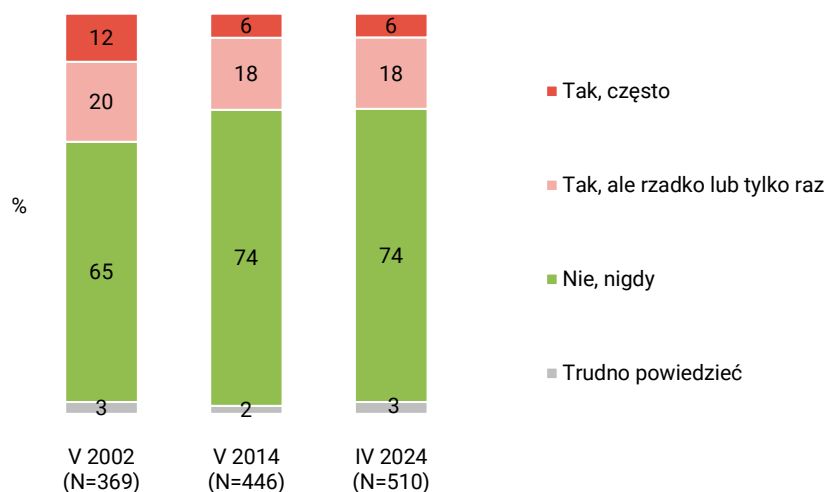
SZYKANY W MIEJSCU PRACY

Niezależnie od osobistych doświadczeń respondentów interesowało nas, czy w ich miejscu pracy inni pracownicy spotykają się z szykanami ze strony swoich przełożonych lub pozostałych współpracowników. Blisko jedna czwarta zatrudnionych (24%) twierdzi, że w ich miejscu pracy zdarzały się przypadki szykanowania przez przełożonych, a jedna piąta (21%) mówi o szykanach ze strony koleżanek lub kolegów. W sumie 30% zatrudnionych deklaruje, że w ich miejscu pracy pracownicy byli szykanowani przez przełożonych lub innych współpracowników, w tym 7% mówi o częstym występowaniu tego typu zachowań.

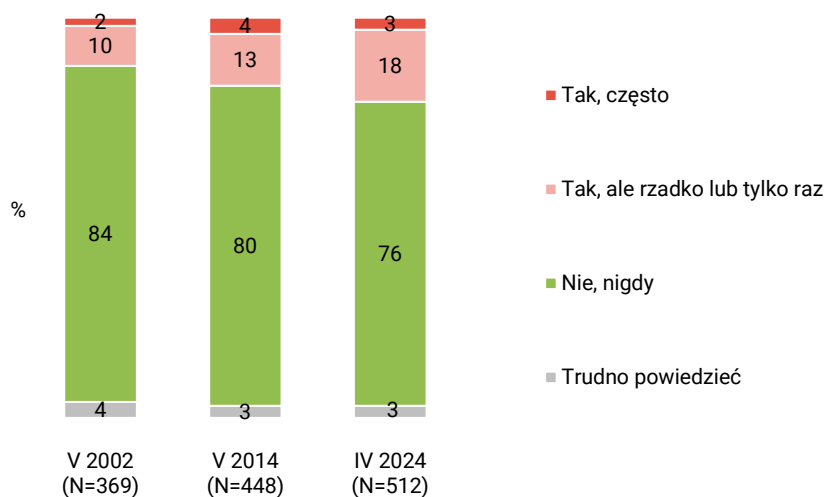
W ciągu ostatniej dekady udział pracowników deklarujących występowanie w ich miejscu pracy szykan ze strony szefów nie zmienił się, natomiast nieco zwiększył się odsetek badanych dostrzegających sporadyczne szykanowanie przez współpracowników (o 5 punktów procentowych, z 13% do 18%).

CBOS

RYS. 5. Czy w Pana(i) miejscu pracy zdarzały się czy też nie takie sytuacje, że pracownicy byli niewłaściwie traktowani, tzn. szykanowani przez swoich przełożonych, szefów?

RYS. 6. czy w Pana(i) miejscu pracy zdarzały się czy też nie takie sytuacje, że pracownicy byli niewłaściwie traktowani, tzn. szykanowani przez koleżanki, kolegów, współpracowników?

O przypadkach złego traktowania przez przełożonych oraz współpracowników, częściej mówili respondenci pracujący w większych zakładach pracy. Ponadto częściej takie sytuacje, a zwłaszcza szykanowanie przez szefów, zauważały w swoim miejscu pracy kobiety niż mężczyźni.

TABELA 4

Wielkość zakładu pracy*	Czy w Pana(i) miejscu pracy zdarzały się czy też nie takie sytuacje, że pracownicy byli niewłaściwie traktowani, tzn. szykanowani przez swoich przełożonych, szefów?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Poniżej 10 pracujących	10	86	3
10–49 pracujących	15	84	1
50–249 pracujących	26	74	1
250 i więcej pracujących	41	55	4

* Pytanie brzmiało: Ile osób pracuje w Pana(i) zakładzie pracy/firmie/instytucji łącznie z Panem(ią)? Jeżeli jest to przedsiębiorstwo wielozakładowe, proszę podać liczbę pracowników w zakładzie, w którym Pan(i) pracuje.

TABELA 5

Wielkość zakładu pracy*	Czy w Pana(i) miejscu pracy zdarzały się czy też nie takie sytuacje, że pracownicy byli niewłaściwie traktowani, tzn. szykanowani przez koleżanki, kolegów, współpracowników?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Poniżej 10 pracujących	7	90	3
10–49 pracujących	16	82	1
50–249 pracujących	26	73	1
250 i więcej pracujących	32	64	4

* Pytanie brzmiało: Ile osób pracuje w Pana(i) zakładzie pracy/firmie/instytucji łącznie z Panem(ią)? Jeżeli jest to przedsiębiorstwo wielozakładowe, proszę podać liczbę pracowników w zakładzie, w którym Pan(i) pracuje.

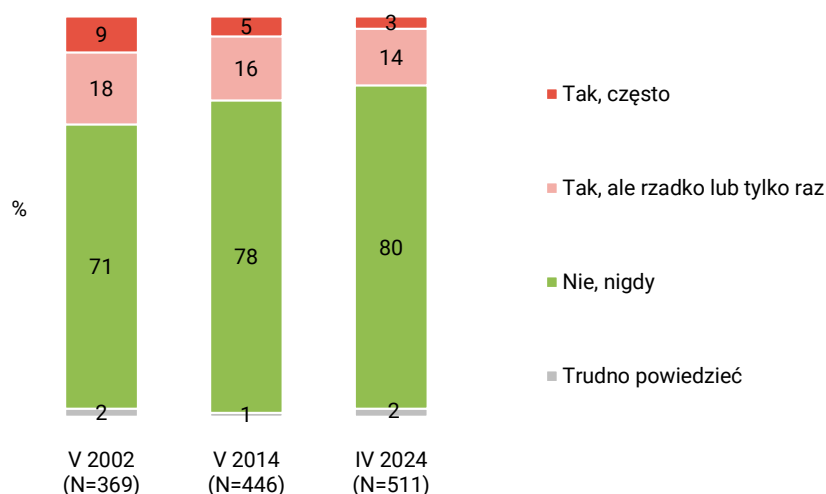
O występowaniu szykan w miejscu pracy – zarówno ze strony przełożonych, jak i współpracowników – ankietowani mówili częściej niż o swoich osobistych doświadczeniach w tym zakresie. Można to tłumaczyć faktem, że relacjonowali doświadczenia wielu osób, a ponadto mogli mówić o okresie dłuższym niż pięć lat (taki horyzont czasowy określony był w pytaniu o osobiste doświadczenia), gdyż w tych pytaniach horyzont czasowy nie był określony. Można również przypuszczać, że ta rozbieżność między odpowiedziami na pytanie o doświadczenia osobiste a sytuacją w miejscu pracy wynika po części z tego, że łatwiej jest mówić o szykanowaniu innych, niż przyznać się do roli ofiary. W tym sensie odpowiedzi na dosyć ogólne pytanie o szykany w miejscu pracy mogą być lepszym wskaźnikiem rzeczywistej skali tego zjawiska.

PRZYPADKI NIEWŁAŚCIWEGO TRAKTOWANIA – DOŚWIADCZENIA OSOBISTE

Na początku zapytaliśmy respondentów dosyć ogólnie – czy w ostatnich pięciu latach zdarzały się sytuacje, że byli zmuszeni do przyjęcia w pracy jakichś warunków albo zrobienia czegoś, co uważali za niesłuszne lub niewłaściwe. Mniej niż co piąty pracujący (17%) zadeklarował, że w tym czasie zdarzyły się takie sytuacje, w tym 3% pytanych przyznało, że były one częste. W ciągu ostatniej dekady nieco zmniejszył się udział pracowników przyznających, że dochodziło do tego typu sytuacji (z 21% do 17%), natomiast większą, bardziej wyraźną zmianę na plus, widać z dłuższej, ponad dwudziestoletniej perspektywy (spadek z 27% w 2002 roku do 17% obecnie).

CBOS

RYS. 7. Czy w tym okresie, czyli w ostatnich pięciu latach, zdarzyło się kiedykolwiek, że był(a) Pan(i) zmuszony(a) do przyjęcia w pracy jakichś warunków lub zrobienia czegoś, co uważał(a) Pan(i) za niesłuszne lub niewłaściwe?

Z analiz zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że z takimi sytuacjami częściej stykali się badani znajdujący się w trudniejszym położeniu materialnym. Spośród pracowników źle lub średnio oceniających warunki materialne swoich gospodarstw domowych co czwarty (26%) mówił o tego typu zdarzeniach, natomiast wśród zadowolonych – jedynie co siódmy (14%). Nieco częściej o takich sytuacjach wspominali absolwenci wyższych uczelni (20%), mieszkańcy dużych oraz największych miast (23%–24% w zależności od kategorii), a uwzględniając sektor zatrudnienia – pracujący w instytucjach publicznych (22%). Biorąc natomiast pod uwagę wielkość zakładu pracy można zauważyć, że częściej tego typu sytuacji doświadczali pracujący w większych firmach (24% pracujących w firmach liczących co najmniej 250 osób).

TABELA 6

Wielkość zakładu pracy*	Czy w tym okresie, czyli w ostatnich pięciu latach, zdarzyło się kiedykolwiek, że był(a) Pan(i) zmuszony(a) do przyjęcia w pracy jakichś warunków lub zrobienia czegoś, co uważał(a) Pan(i) za niesłuszne lub niewłaściwe?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Poniżej 10 pracujących	7	91	2
10–49 pracujących	17	81	2
50–249 pracujących	17	81	2
250 i więcej pracujących	24	74	2

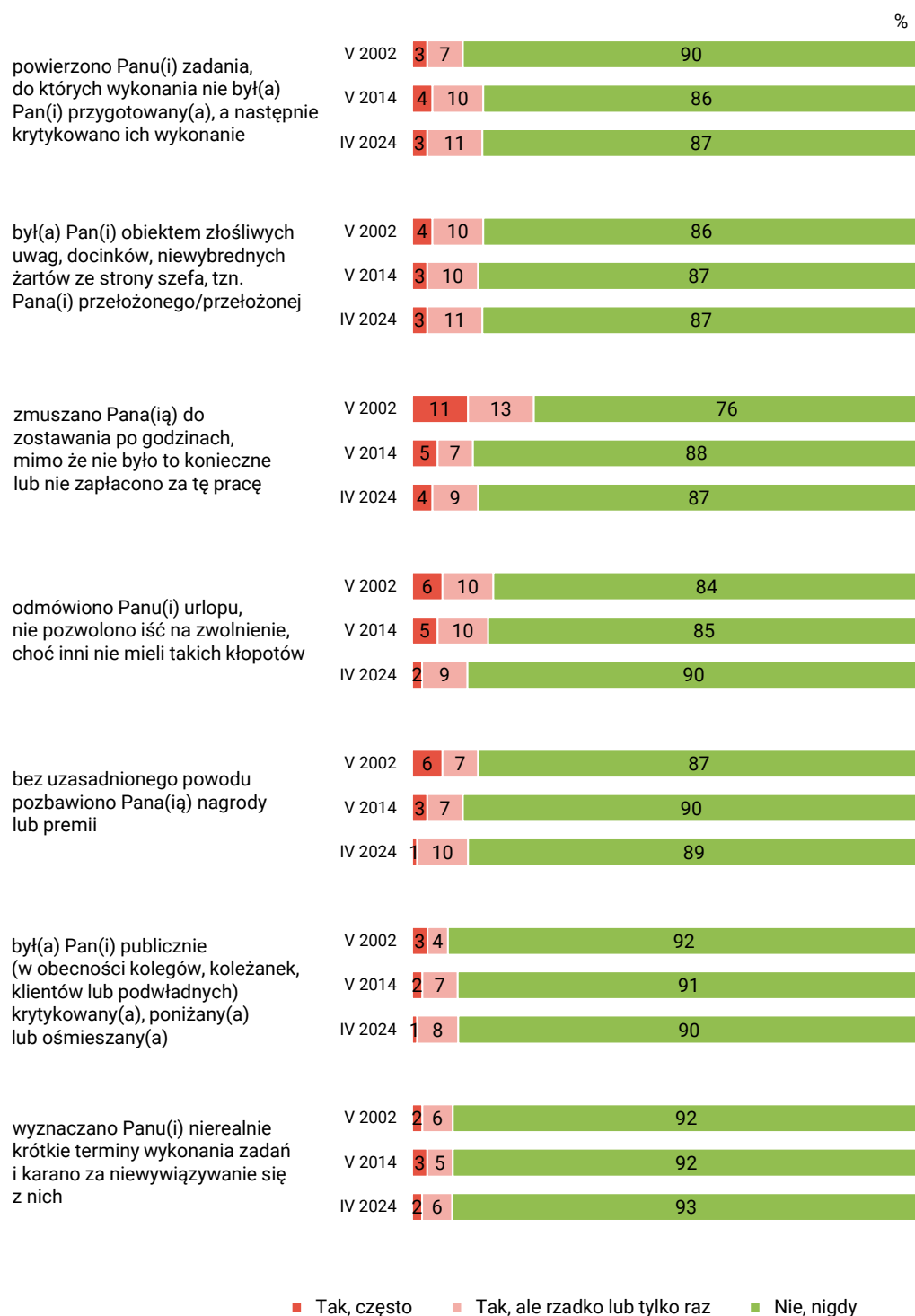
* Pytanie brzmiało: Ile osób pracuje w Pana(i) zakładzie pracy/firmie/instytucji łącznie z Panem(ią)? Jeżeli jest to przedsiębiorstwo wielozakładowe, proszę podać liczbę pracowników w zakładzie, w którym Pan(i) pracuje.

Poza ogólnymi pytaniami dotyczącymi szykanowania, zadaliśmy badanym różne konkretne pytania odnoszące się do niewłaściwego traktowania przez przełożonych lub innych współpracowników.

Spośród uwzględnionych w naszym badaniu różnych rodzajów niewłaściwych zachowań pracujący najczęściej mówili o powierzaniu im zadań, do wykonania których nie byli przygotowani, a których realizację krytykowano (14%), o złośliwych uwagach, docinkach, niewybrednych żartach ze strony szefa (14%) oraz o zmuszaniu do zostawiania po godzinach, mimo że nie było to konieczne lub nie zapłacono za tę pracę (13%). Co dziewiąty pytany deklarował, że w ciągu ostatnich pięciu lat odmówiono mu urlopu lub nie pozwolono iść na zwolnienie, choć inni nie mieli takich kłopotów (11%), oraz że bez uzasadnionego powodu pozbawiono go nagrody lub premii (11%). Pozostałe niewłaściwe zachowania wymieniane były rzadziej – każde z nich wskazywane było przez mniej niż co dziesiątego pracującego.

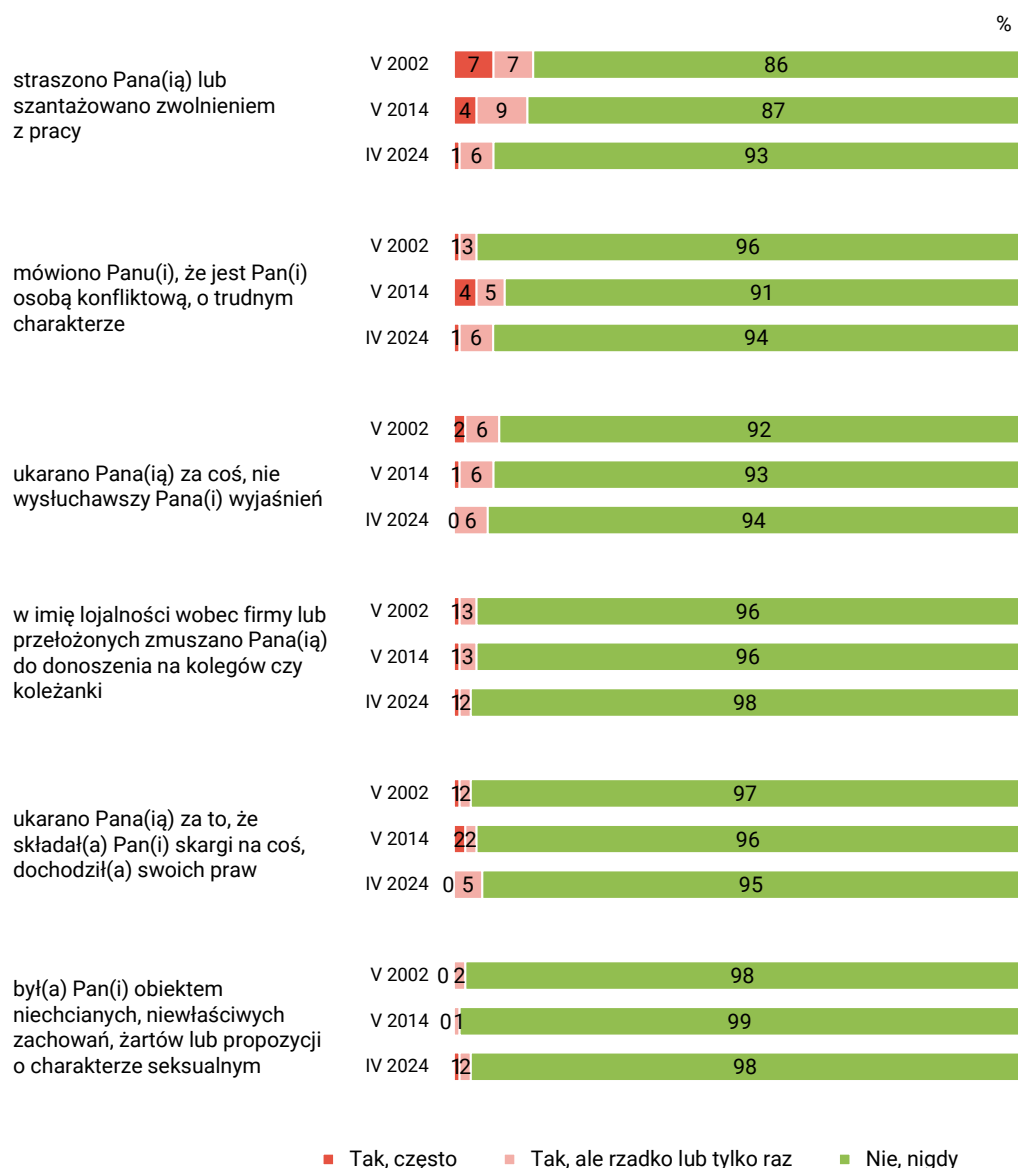
W ciągu ostatniej dekady odpowiedzi na to pytanie zmieniły się jedynie w niewielkim stopniu. W porównaniu z rokiem 2014 zmniejszył się odsetek badanych, którzy deklarowali, że w ciągu ostatnich pięciu lat straszono ich lub szantażowano zwolnieniem z pracy (z 13% do 7%), a także tych, którym odmówiono urlopu, bądź nie pozwalano iść na zwolnienie, choć inni nie mieli takich problemów (z 15% do 11%).

RYS. 8. Czy w ostatnich pięciu latach zdarzyło się Panu(i) w pracy, że:

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

RYS. 8 cd. Czy w ostatnich pięciu latach zdarzyło się Panu(i) w pracy, że:

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Uwzględniając odpowiedzi na wszystkie szczegółowe pytania można stwierdzić, że więcej niż jedna trzecia zatrudnionych doznała przynajmniej jednego rodzaju niewłaściwego traktowania (35%), w tym 8% doświadczało ich często. Dekadę temu zbliżony odsetek pracujących doświadczył przynajmniej jednego rodzaju niewłaściwego traktowania (36%), natomiast częste ich doświadczenie deklarowało więcej niż obecnie (12% wobec 8%).

Jeśli uwzględnimy jeszcze badanych, którzy we wcześniejszych pytaniach zadeklarowali doświadczenie szykan bądź to ze strony przełożonych, bądź to ze strony współpracowników, a także tych, którzy byli zmuszeni do przyjęcia w pracy jakichś warunków lub zrobienia czegoś, co uważali

za niesłuszne, oraz tych, którzy wskazali na przynajmniej jeden rodzaj niewłaściwych zachowań uwzględnionych w sondażu, to okazuje się, że w ciągu ostatnich pięciu lat ofiarą jakichś szykan padło w sumie 40% pracujących, w tym 11% zadeklarowało ich częste doświadczanie.

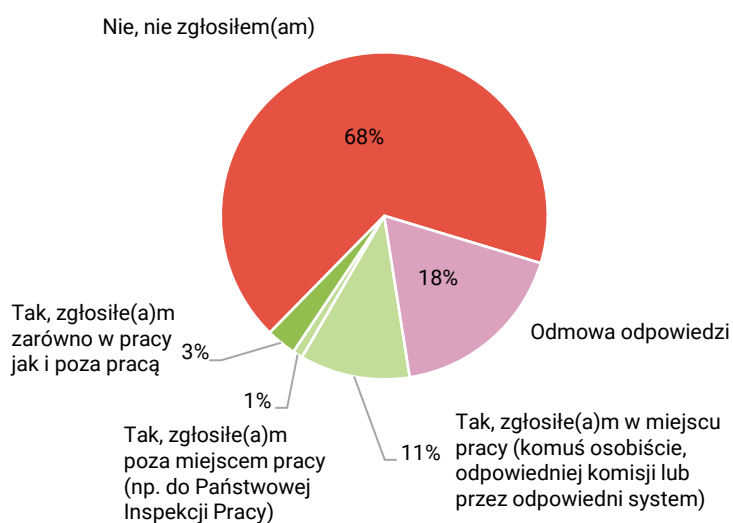
ZGŁASZANIE PRZYPADKÓW NIEWŁAŚCIWEGO TRAKTOWANIA

Badanych, którzy zostali niewłaściwie potraktowani w ciągu ostatnich pięciu lat – bądź to przez przełożonych, bądź to przez współpracowników, zapytaliśmy, czy zgłosili tę sprawę. Jeśli było więcej takich sytuacji, pytaliśmy o ostatnią z nich. Zdecydowana większość doświadczających niewłaściwego traktowania nie zgłaszała tych spraw (68%). Pozostali na ogół zgłaszali je w miejscu pracy – komuś osobiście, odpowiedniej komisji lub przez odpowiedni system (łącznie 14%), rzadziej natomiast były one zgłaszane poza miejscem pracy (4%).

CBOS

RYS. 9. Proszę przypomnieć sobie ostatni przypadek niewłaściwego potraktowania Pana(i) w pracy przez przełożonych lub kolegów. Czy zgłaszał(a) Pan(i) tę sprawę?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZOSTALI NIEWŁAŚCIWIE POTRAKTOWANI PRZEZ PRZEŁOŻONYCH LUB PRZEZ WSPÓŁPRACOWNIKÓW W CIĄGU OSTATNICH PIĘCIU LAT (N=203)

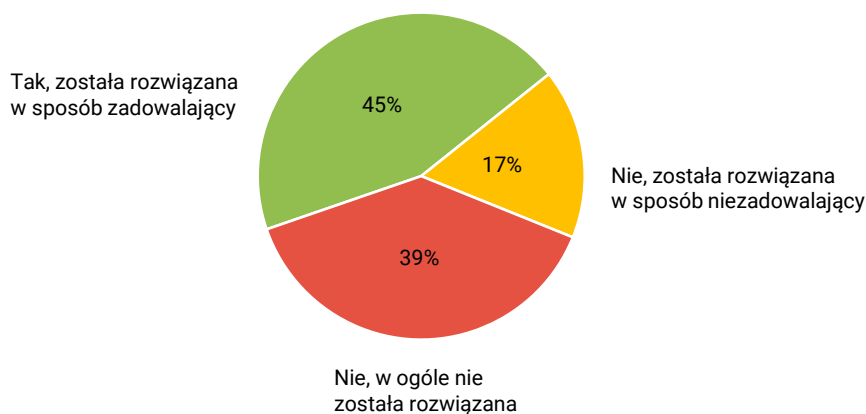
Odsetki nie sumują się do 100 z powodu zaokrągleń

Mniej niż połowa pracowników, którzy zgłosili sprawę niewłaściwego traktowania, zadeklarowała, że została ona rozwiązana w zadowalający sposób (45%). Pozostali twierdzili, że w ogóle nie została rozwiązana (39%) bądź że nie została rozwiązana w zadowalający sposób (17%).

CBOS

RYS. 10. Czy została ona rozwiązana w sposób zadowalający dla Pana(i)?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZGŁOSILI SPRAWĘ* (N=29)

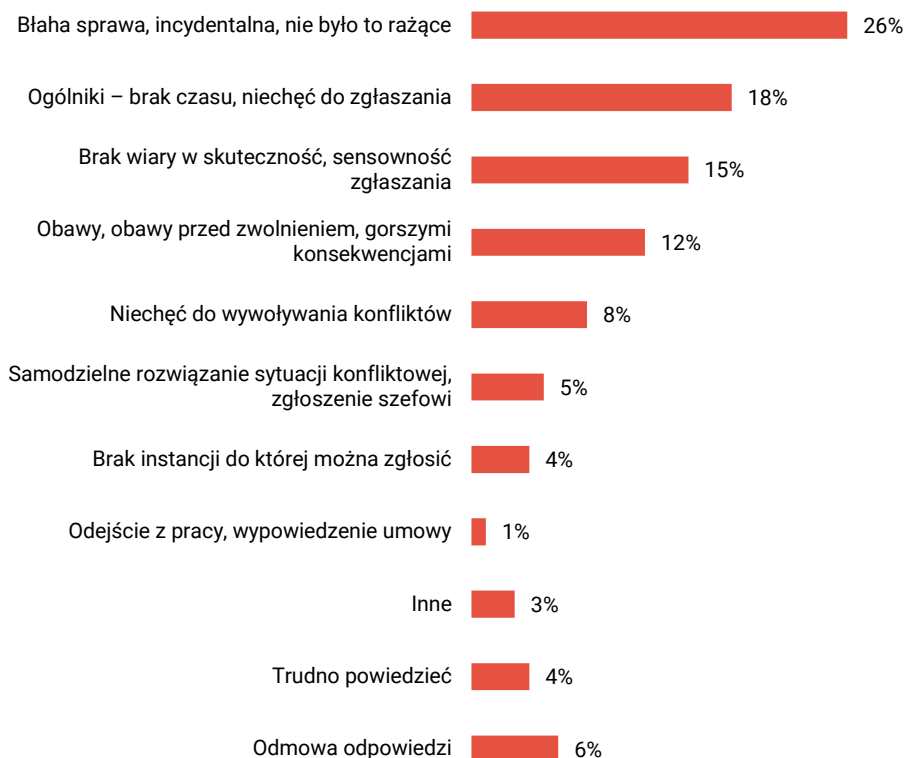

* Wyniki należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność badanych udzielających odpowiedzi na to pytanie
Odsetki nie sumują się do 100 z powodu zaokrągleń

Badanych, którzy postanowili nie zgłaszać sprawy niewłaściwego traktowania, zapytaliśmy o powody takiej decyzji. Największa część ankietowanych nie zgłaszała sprawy, gdyż uznała ją za błąd, incydentalną, niewartą poświęcenia jej większej uwagi (26%). Część osób udzielała dosyć wymijających odpowiedzi, padały różne ogólniki – np. że nie chcieli tego zgłaszać, że nie było takiej potrzeby – trudno więc wnioskować, jakie rzeczywiste intencje stały za takimi odpowiedziami (18%). Niemala część zdecydowała się nie zgłaszać sprawy, gdyż nie wierzyła w skuteczność, sensowność takiego działania (15%), a niewiele mniej z obawy przed zwolnieniem z pracy lub innymi negatywnymi konsekwencjami (12%). Część osób mówiła w tym kontekście o niechęci do wywoływania konfliktów, przysparzania sobie wrogów, „rozdmuchiwania całej sprawy” (8%), a niektórzy wspominali o samodzielnym rozwiązaniu sytuacji konfliktowej, zgłoszeniu jej szefowi (5%), część zaś o braku instancji, do której mogłaby być zgłoszona taka sprawa (4%).

RYS. 11. Dlaczego nie zgłosił(a) Pan(i) tej sprawy?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY POSTANOWILI NIE ZGŁASZAĆ SPRAWY NIEWŁAŚCIWEGO TRAKTOWANIA W PRACY (N=138)

W ciągu ostatniej dekady wiele zmieniło się na rynku pracy. W maju 2014 roku, gdy przeprowadzaliśmy poprzedni sondaż, stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 12,5%, natomiast w marcu 2024 roku – 5,3%. W tym czasie wyraźnie poprawiło się samopoczucie Polaków w miejscu pracy i obecnie ogromna większość badanych twierdzi, że czuje się tam dobrze. Jednocześnie w ciągu ostatniej dekady udział pracujących deklarujących doświadczanie szykan ze strony swoich przełożonych w miejscu pracy trochę się zmniejszył, a udział doświadczających szykan ze strony współpracowników nie zmienił się. Co ósmy pracujący czuł się przynajmniej raz szykanowany przez swojego szefa w ciągu ostatnich pięciu lat, a co trzynasty – przez współpracowników. Badani w tym kontekście mówili najczęściej o ośmieszaniu, wyśmiewaniu, poniżaniu, lekceważeniu bądź obrażaniu, a w dalszej kolejności – o podważaniu ich kompetencji oraz niesprawiedliwym ocenianiu pracy.

Jeśli uwzględnimy jeszcze inne przypadki niewłaściwego traktowania, to okazuje się, że w sumie 40% pracujących padło ich ofiarą w ciągu ostatnich pięciu lat, w tym 11% zadeklarowało częste ich doświadczanie. Większość pracowników doświadczających niewłaściwego traktowania nie zgłasza go ani w miejscu pracy, ani poza nim. Niektóre sprawy nie są zgłaszane, gdyż są oceniane jako błahe, nieistotne. Inne natomiast z braku przekonania, że ma to sens, że przyniesie zadawalające efekty, a jeszcze inne – z obawy przed negatywnymi konsekwencjami.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka

TABELA 1

		Jak, ogólnie rzecz biorąc, czuje się Pan(i) w swoim miejscu pracy? Czy na ogół czuje się Pan(i) w pracy:				Liczba osób
		dobrze	ani dobrze, ani źle	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		85	13	1	0	513
Płeć	Mężczyźni	82	17	1		245
	Kobiety	89	9	2	0	269
Wiek	18–24 lata	81	19			36
	25–34	86	11	3		124
	35–44	86	12	2		155
	45–54	84	14	1	1	122
	55–64	90	9	1		68
	65 lat i więcej	80	20			9
Miejsce zamieszkania	Wieś	86	13	1		204
	Miasto do 19 999	89	8	1	1	73
	20 000 – 99 999	88	10	2		83
	100 000 – 499 999	88	10	2		75
	500 000 i więcej mieszk.	78	20	2		79
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	82	18			26
	Zasadnicze zawodowe	84	15		1	86
	Średnie	86	12	2		175
	Wyższe	86	12	2		227
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	86	12	1	1	169
	Średni personel, technicy	94	6			40
	Pracownicy adm.-biurowi	87	9	4		78
	Pracownicy usług	82	16	3		77
	Robotnicy wykwalifikowani	83	17			100
	Robotnicy niewykwalifik.	86	12	1		48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	83	15	2		141
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	85	14	2		133
	sekt. pryw. poza rolnict.	87	11	1		233
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	78	14		7	14
	Od 1500 zł do 1999 zł	85	13	2		54
	Od 2000 zł do 2999 zł	89	11			87
	Od 3000 zł do 3999 zł	84	12	4		94
	4000 zł i więcej	87	11	2		135
	Trudno powiedzieć	88	12			43
	Odmowa odpowiedzi	82	17	1		86
Ocena własnych war. mater.	Źle	53	44	4		18
	Średnie	72	23	4	1	135
	Dobre	92	7	0		361
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	72	28			10
	Raz w tygodniu	89	8	2	1	172
	1–2 razy w miesiącu	85	13	2		67
	Kilka razy w roku	84	14	1		114
	W ogóle nie uczestniczy	83	16	1		141
Poglądy polityczne	Lewica	87	10	3		136
	Centrum	82	16	2		151
	Prawica	88	10	1	1	147
	Trudno powiedzieć	87	13			61

TABELA 2

		Czy w ciągu ostatnich pięciu lat zdarzyło się, że był(a) Pan(i) w pracy szykanowany przez swojego kierownika lub kierowniczkę (przełożonego czy przełożoną), szefa?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		13	85	2	509
Płeć	Mężczyźni	11	87	2	244
	Kobiety	16	83	1	265
Wiek	18–24 lata	26	74		36
	25–34	15	85		124
	35–44	13	84	3	155
	45–54	9	88	2	120
	55–64	13	86	1	67
	65 lat i więcej		100		9
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	90	1	203
	Miasto do 19 999	15	81	4	72
	20 000 – 99 999	12	87	1	83
	100 000 – 499 999	12	87	1	72
	500 000 i więcej mieszk.	27	72	2	79
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	5	95		26
	Zasadnicze zawodowe	7	89	4	85
	Średnie	13	86	1	173
	Wyższe	17	82	1	225
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	16	82	2	168
	Średni personel, technicy	11	85	4	40
	Pracownicy adm.-biurowi	15	85		77
	Pracownicy usług	11	89		77
	Robotnicy wykwalifikowani	11	87	2	98
	Robotnicy niewykwalifik.	11	87	2	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	17	83	0	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	9	89	2	133
	sekt. pryw. poza rolnict.	14	85	2	231
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	5	80	15	14
	Od 1500 zł do 1999 zł	12	88		53
	Od 2000 zł do 2999 zł	12	88		86
	Od 3000 zł do 3999 zł	18	82		94
	4000 zł i więcej	17	82	1	134
	Trudno powiedzieć	14	86		43
	Odmowa odpowiedzi	6	89	5	84
Ocena własnych war. mater.	Złe	14	77	9	17
	Średnie	18	79	3	134
	Dobre	12	88	1	358
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	27	73		10
	Raz w tygodniu	11	88	1	170
	1–2 razy w miesiącu	8	92		67
	Kilka razy w roku	12	86	2	114
	W ogóle nie uczestniczy	18	79	3	139
Poglądy polityczne	Lewica	24	75	1	134
	Centrum	7	91	2	150
	Prawica	11	88	1	145
	Trudno powiedzieć	8	88	4	61

TABELA 3

		Czy w ciągu ostatnich pięciu lat zdarzyło się, że był(a) Pan(i) w pracy szykanowany przez kolegów, koleżanki, współpracowników, innych pracowników?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		8	91	1	511
Płeć	Mężczyźni	7	92	1	244
	Kobiety	9	90	1	267
Wiek	18–24 lata	10	90		36
	25–34	12	88		124
	35–44	7	91	1	155
	45–54	11	86	3	121
	55–64		100		67
	65 lat i więcej		100		9
Miejsce zamieszkania	Wieś	8	92		203
	Miasto do 19 999	9	90	1	73
	20 000 – 99 999	8	89	4	83
	100 000 – 499 999	7	93		73
	500 000 i więcej mieszk.	11	88	2	79
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		100		26
	Zasadnicze zawodowe	7	92	1	86
	Średnie	9	90	1	173
	Wyższe	9	89	1	226
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	10	87	2	169
	Średni personel, technicy	8	92		40
	Pracownicy adm.-biurowi	8	91	1	77
	Pracownicy usług	10	90		77
	Robotnicy wykwalifikowani	5	95		99
	Robotnicy niewykwalifik.	7	93		48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	16	83	1	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	5	93	1	133
	sekt. prywat. poza rolnict.	6	94	1	232
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	14	79	7	14
	Od 1500 zł do 1999 zł	11	89		54
	Od 2000 zł do 2999 zł	5	95		87
	Od 3000 zł do 3999 zł	7	93		94
	4000 zł i więcej	14	84	1	134
	Trudno powiedzieć	3	94	3	43
	Odmowa odpowiedzi	4	94	1	84
Ocena własnych war. mater.	Złe		100		17
	Średnie	11	88	1	134
	Dobre	8	91	1	360
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	91		10
	Raz w tygodniu	7	91	2	171
	1–2 razy w miesiącu	3	97		67
	Kilka razy w roku	8	92		114
	W ogóle nie uczestniczy	13	85	1	139
Poglądy polityczne	Lewica	9	90	1	135
	Centrum	3	96	1	150
	Prawica	10	89	1	146
	Trudno powiedzieć	14	84	2	61

TABELA 4

		Czy w Pana(i) miejscu pracy zdarzały się czy też nie, takie sytuacje, że pracownicy byli niewłaściwie traktowani, tzn. szykanowani przez swoich przełożonych, szefów?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		24	74	3	510
Płeć	Mężczyźni	21	77	2	243
	Kobiety	26	70	3	267
Wiek	18–24 lata	28	72		36
	25–34	23	76	1	124
	35–44	20	77	2	155
	45–54	32	60	7	121
	55–64	17	83		67
	65 lat i więcej		100		9
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	79	2	202
	Miasto do 19 999	25	73	1	73
	20 000 – 99 999	20	77	3	83
	100 000 – 499 999	23	73	4	73
	500 000 i więcej mieszk.	38	57	6	79
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		95	5	26
	Zasadnicze zawodowe	17	82	1	84
	Średnie	22	76	2	174
	Wyższe	30	67	3	226
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	27	70	4	169
	Średni personel, technicy	31	69		40
	Pracownicy adm.-biurowi	25	70	6	77
	Pracownicy usług	25	75		77
	Robotnicy wykwalifikowani	16	81	2	99
	Robotnicy niewykwalifik.	17	81	2	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	66	2	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	18	80	2	131
	sekt. pryw. poza rolnict.	22	75	3	233
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	19	74	7	14
	Od 1500 zł do 1999 zł	24	72	4	54
	Od 2000 zł do 2999 zł	25	75		87
	Od 3000 zł do 3999 zł	27	69	4	94
	4000 zł i więcej	31	67	1	135
	Trudno powiedzieć	18	80	3	43
	Odmowa odpowiedzi	10	86	4	83
Ocena własnych war. mater.	Złe	40	51	9	16
	Średnie	26	70	3	135
	Dobre	22	76	2	360
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	24	76		10
	Raz w tygodniu	20	76	4	171
	1–2 razy w miesiącu	19	78	2	67
	Kilka razy w roku	23	76	1	114
	W ogóle nie uczestniczy	30	67	3	139
Poglądy polityczne	Lewica	37	62	2	135
	Centrum	19	80	1	150
	Prawica	18	78	4	147
	Trudno powiedzieć	20	77	3	60

TABELA 5

		Czy w Pana(i) miejscu pracy zdarzały się czy też nie, takie sytuacje, że pracownicy byli niewłaściwie traktowani, tzn. szykanowani przez koleżanki, kolegów, współpracowników?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		21	76	3	512
Płeć	Mężczyźni	20	77	3	245
	Kobiety	22	76	3	267
Wiek	18–24 lata	21	79		36
	25–34	20	77	2	124
	35–44	19	77	4	155
	45–54	30	66	4	122
	55–64	11	87	3	67
	65 lat i więcej	7	93		9
Miejsce zamieszkania	Wieś	18	80	2	204
	Miasto do 19 999	22	76	1	73
	20 000 – 99 999	22	75	2	83
	100 000 – 499 999	19	75	6	73
	500 000 i więcej mieszk.	27	68	5	79
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		95	5	26
	Zasadnicze zawodowe	19	79	1	86
	Średnie	22	76	2	174
	Wyższe	23	73	4	226
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	21	75	4	169
	Średni personel, technicy	32	68		40
	Pracownicy adm.-biurowi	23	73	5	77
	Pracownicy usług	26	73	1	77
	Robotnicy wykwalifikowani	18	80	2	100
	Robotnicy niewykwalifik.	8	90	2	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	31	65	4	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	16	83	1	133
	sekt. pryw. poza rolnict.	18	80	3	233
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	25	67	7	14
	Od 1500 zł do 1999 zł	24	72	4	54
	Od 2000 zł do 2999 zł	19	80	1	87
	Od 3000 zł do 3999 zł	18	77	4	94
	4000 zł i więcej	29	69	2	135
	Trudno powiedzieć	8	87	5	43
	Odmowa odpowiedzi	17	80	3	84
Ocena własnych war. mater.	Złe	37	55	8	17
	Średnie	25	71	4	135
	Dobre	18	79	2	360
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	33	67		10
	Raz w tygodniu	20	75	4	171
	1–2 razy w miesiącu	13	83	4	67
	Kilka razy w roku	17	82	2	114
	W ogóle nie uczestniczy	29	69	2	140
Poglądy polityczne	Lewica	23	75	2	135
	Centrum	16	83	1	150
	Prawica	23	73	4	147
	Trudno powiedzieć	21	77	1	61

TABELA 6

		Czy w tym okresie, czyli w ostatnich pięciu latach, zdarzyło się kiedykolwiek, że był(a) Pan(i) zmuszony(a) do przyjęcia w pracy jakichś warunków lub zrobienia czegoś, co uważał(a) Pan(i) za niesłuszne lub niewłaściwe?			Liczba osób
		Tak	Nie, nigdy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		17	80	2	511
Płeć	Mężczyźni	18	79	3	245
	Kobiety	17	82	1	266
Wiek	18–24 lata	19	81		36
	25–34	15	84	1	124
	35–44	18	79	3	154
	45–54	20	76	3	122
	55–64	14	83	3	67
	65 lat i więcej	7	93		9
Miejsce zamieszkania	Wieś	13	86	1	204
	Miasto do 19 999	14	83	3	72
	20 000 – 99 999	20	78	2	83
	100 000 – 499 999	24	75	1	73
	500 000 i więcej mieszk.	23	73	5	79
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		100		26
	Zasadnicze zawodowe	16	82	2	86
	Średnie	17	81	2	174
	Wyższe	20	78	3	225
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	20	76	3	169
	Średni personel, technicy	19	79	2	40
	Pracownicy adm.-biurowi	17	82	1	77
	Pracownicy usług	19	81		77
	Robotnicy wykwalifikowani	13	85	2	100
	Robotnicy niewykwalifik.	12	84	4	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	77	1	139
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	16	81	3	133
	sekt. pryw. poza rolnict.	15	83	2	233
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	12	80	7	14
	Od 1500 zł do 1999 zł	26	74		54
	Od 2000 zł do 2999 zł	21	78	1	87
	Od 3000 zł do 3999 zł	17	81	2	94
	4000 zł i więcej	18	79	3	135
	Trudno powiedzieć	14	84	2	43
	Odmowa odpowiedzi	10	87	3	84
Ocena własnych war. mater.	Złe	39	57	4	17
	Średnie	24	73	3	135
	Dobre	14	84	2	359
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	18	82		10
	Raz w tygodniu	15	82	2	170
	1–2 razy w miesiącu	15	83	2	67
	Kilka razy w roku	16	83	1	114
	W ogóle nie uczestniczy	22	75	4	140
Poglądy polityczne	Lewica	25	71	4	135
	Centrum	12	87	1	150
	Prawica	14	84	2	146
	Trudno powiedzieć	21	79		61